

Επιτυχείς και ατυχείς παπικές προσεγγίσεις στις σχέσεις πίστης-επιστήμης (Δρ. Πέτρος Παναγιωτόπουλος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Επιστημών - Πεμπτουσία)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=179721>]

Μετά την έκθεση των αντιλήψεων για τη σχέση των επιστημονικών αντιλήψεων με τη θρησκεία, η ομιλία του Πίου XII στο κλείσιμό της προβαίνει σε αναφορά του λόγου τριών δημοφιλών επιστημόνων. Εδώ το θέμα γίνεται αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι τρεις επιστήμονες είναι οι Ludwig Plate (ζωολόγος), Svante Arrhenius (φυσικός/χημικός) και Edmund Whittaker, για τον οποίο έγινε λόγος προηγουμένως. Για τους δύο πρώτους γίνεται λόγος, ότι ισχυρίζονται πως η επιστήμη αρνείται την αξιοπιστία της θεολογικής ιδέας μιας δημιουργίας από το μηδέν. Ο Πίος XII δεν δείχνει πως θέλει να κρίνει αυτούς τους ισχυρισμούς, αλλά τους αναφέρει για ρητορικούς λόγους, προκειμένου βασικά να καταλήξει στον Whittaker. Ο τελευταίος είχε ασχοληθεί φιλοσοφικά με το σύμπαν στο κείμενό του «Space and Spirit» (Διάστημα και Πνεύμα, 1946). Εκεί λέει σχετικά: «Αυτές οι διαφορετικές εκτιμήσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι υπήρχε μια εποχή περίπου 10^9 ή 10^{10} χρόνια πριν, κατά την οποία ο Κόσμος, εάν υπήρχε, βρισκόταν σε κάποια μορφή εντελώς διαφορετική από οτιδήποτε είναι γνωστό σε μας τώρα, και έτσι ώστε να αντιπροσωπεύει ένα έσχατο όριο της επιστήμης. Μπορούμε ενδεχομένως να αναφέρουμε εκείνη την περίπτωση, χωρίς να θεωρηθεί ως κάτι ανάρμοστο, ως Δημιουργία. Αυτή η θεώρηση παρέχει ένα υπόβαθρο συνεπές με την αντίστοιχη άποψη του κόσμου που προτείνεται από τα γεωλογικά στοιχεία, ότι κάθε οργανισμός που υπήρχε ποτέ στη γη είχε μια αρχή στο χρόνο».

Ο π. Giuseppe Tanzella-Nitti, Καθηγητής Θεολογίας στο Ποντιφικό Πανεπιστήμιο του Τιμίου Σταυρού της Ρώμης, θεωρεί πως η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Edmund Whittaker είναι αρκούντως αποκαλυπτική των προθέσεών του. Επιστημολογικά την κρίνει ως αδύναμη, όπως αυτή των άλλων επιστημόνων που αναφέρθηκαν, για λόγους διαμετρικά αντίθετους: Εάν η επιστήμη δεν είναι ικανή να κρίνει την αλήθεια της φιλοσοφικο-θεολογικής ιδέας της δημιουργίας από το τίποτα (η επιστήμη λειτουργεί εξ ορισμού σε ό,τι είναι φυσικά μετρήσιμο και όχι στο μεταφυσικό), δεν θα πρέπει επίσης να θεωρείται ικανή πως μπορεί να καθορίσει την απόλυτη προέλευση του χρόνου. Πιστεύει πως αυτό είναι ένα φιλοσοφικό και μαζί ένα φυσικό/επιστημονικό λάθος. Η Θεολογία και η Γένεση δεν έχουν θέση εδώ. Ένας καλός φυσικός γνωρίζει ότι δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί η προέλευση του χρόνου από μέσα στον ίδιο τον χρόνο, επειδή θα αντιμετώπιζε προβλήματα ελλειπούς λογικής. Το απόσπασμα από τον Edmund Whittaker, έναν επιστήμονα που δεν είναι θεολόγος ή κληρικός, θεωρείται ένα αδύναμο σημείο στην ομιλία του πάπα Πίου, όχι επειδή οπωσδήποτε «επιβάλλει» μια συμφωνία μεταξύ πίστης και επιστήμης, αλλά επειδή μπορεί να θεωρηθεί πως επιχειρεί κάτι τέτοιο, εκτιμά ο π. Tanzella-Nitti.

Σε αυτό το σημείο μπαίνει στην ιστορία ο βετεράνος κοσμολόγος αββάς Georges Lemaître. Γνωρίζουμε ότι ζήτησε και έλαβε μια συνάντηση με τον Πίο, εν αναμονή μιας νέας ομιλίας που θα εκφωνούσε ο Ποντίφικας στη Ρώμη το Σεπτέμβριο του 1952 με αφορμή τη Συνέλευση της Διεθνούς Αστρονομικής Ένωσης (IAU), της οποίας ήταν μέλος ο Lemaître. Σε αυτή την περίπτωση, το κοσμολογικό ζήτημα θα

ήταν ακόμη πιο επίκαιρο απ' ό,τι στην εβδομάδα μελέτης της Ποντιφικής Ακαδημίας Επιστημών που αφορούσε τις μικροσεισμούς.

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν ντοκουμέντα σχετικά με τη συνάντηση αυτή – πιθανόν εξαιτίας της παρέμβασης των P. Daniel O'Connell, από το Παρατηρητήριο του Βατικανού, και του Msgr. Angelo Dell'Acqua, ο οποίος υπηρετούσε στο Υπουργείο Εξωτερικών του Βατικανού. Επομένως δεν γνωρίζουμε τι ειπώθηκε μεταξύ τους. Είναι λογικό να πιστεύουμε ότι ο Βέλγος επιστήμονας και ακαδημαϊκός θέλησε να αναθεωρήσει προσεκτικά την ομιλία του πάπα στη Συνέλευση της IAU και είναι επίσης λογικό να κατέθεσε κάποιες προτάσεις. Υπήρξαν άραγε επικρίσεις του σχετικά με τις αναφορές στους Whittaker, Plate και Arrehnius; Υπήρξαν επικρίσεις για τον ίδιο τον Ποντίφικα; Ο καθένας μπορεί να σκεφτεί ό,τι θέλει, από τη στιγμή που δεν υπάρχουν ιστορικά στοιχεία σχετικά με το περιεχόμενο της συνάντησης και μπορούμε να κάνουμε διάφορες εικασίες. Αυτό που ανήκει στην ιστορία είναι το κείμενο της παπικής ομιλίας που πραγματοποιήθηκε στο Castel Gandolfo στις 7 Σεπτεμβρίου 1952 ενώπιον των μελών της Διεθνούς Αστρονομικής Ένωσης. Αν κάποιος εξετάσει αυτή την ομιλία, θα διαπιστώσει ότι είναι πολύ μικρότερη από την προηγούμενη και ότι δεν υπάρχουν αναφορές σε ανθρώπους της επιστήμης, αν και κάτι τέτοιο θεωρείται σύνηθες σε αυτές τις περιπτώσεις.

[Συνεχίζεται]